

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1809_169A-txr-shoot-idm57.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der er ikke bevaret noget komplet manuskript til værket.

I Grundtvig-arkivet på Det Kongelige Bibliotek, København, findes følgende manuskripter, som muligvis kan knyttes til tilblivelsen af *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* (herefter *Optrin af Kæmpelivet*):

Signatur	Type	Indhold
Fasc.-nr. 239.1.	forarbejde	Uddrag af registret til P.F. Suhm <i>Historie af Danmark III</i> , med de personer, der optræder i <i>Optrin af Kæmpelivet</i>
Fasc.-nr. 300.4	forarbejde	Liste med overskriften "Provinsial Ord"
Fasc.-nr. 300.5	forarbejde	Liste med overskriften "Provinsial-Ord"
Fasc.-nr. 300.6	forarbejde	Liste med overskriften "Nu ubrugte danske Ord af P. K. Snorro"
Fasc.-nr. 300.7	forarbejde	Liste med danske dialektord og enkelte tyske gloser
Fasc.-nr. 300.10	forarbejde	Liste med danske dialektord
Fasc.-nr. 300.26	forarbejde	Liste med danske dialektord

Det er Flemming Lundgreen-Nielsen, der har bemærket, at manuskriptet i Fasc.-nr. 239.1, der i *Registranten* er dateret til 1815, formentlig er fra 1808-1809 og har tilknytning til Grundtvigs arbejde med *Optrin af Kæmpelivet*. Yderligere har han foreslået, at den nævnte række af arbejds papirer, der løseligt kan dateres til 1807-1809, skal sættes i forbindelse med Grundtvigs filologiske og historiske studier som forberedelse til værket (1980 bd. 1, s. 309 og 437).

Førstetrykket

Nummer i *Bibliografien*: 169A.

Udgivelsen af *Optrin af Kæmpelivet* blev annonceret den 29. december 1809 i *Kiøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoirs Efterretninger (Adresseavisen)*. Tages annoncen for pålydende var *Optrin af Kæmpelivet* færdig fra trykkeriet selvsamme dag, som den blev udbudt til salg. Det fremgår, at bogens omfang er 16¼ ark. Et hæftet eksemplar af bogen trykt på det økonomisk fordelagtige tryk papir kostede 1 rigsdaler og 4 skilling, mens et hæftet eksemplar trykt på det finere skrivepapir androg 1 rigsdaler og 48 skilling. For indbinding i vælskbind (halvbind med fåreskindstryg og -hjørner) blev prisen forhøjet med mellem 16 og 20 skilling, mens marmorbind (marmorret skind) gjorde bogen 48 skilling dyrere. Forlæggeren var J.H. Schubothe og trykkeren Mathias Johan Sebbelow.

Oplagets størrelse er ikke kendt.

Af subscriptionsindbydelsen fra december 1808, *Indbydelse til Gamle Nordens Venner*, fremgår det, at Grundtvig havde planlagt "i en fortløbende Række at fremstille de betydningsfuldeste *Optrin af Nordens Helteliv*" (1808, s. 10). De skulle "udkomme til ubestemte Tider og blive mange" (s. 13). Sådan skulle det ikke gå. I 1811 udgav Grundtvig *Optrin af Norners og Asers Kamp* med to titelblade. På det første var titlen "Optrin af Nordens Kæmpeliv [...]. Første Deel", på det andet "Optrin af Norners og Asers Kamp". Et tredje titelblad med ordlyden "Optrin af Nordens Kæmpeliv [...]. Anden Deel" (se faksimile), som skulle tilføjes *Optrin af Kæmpelivet*, er formentlig udsendt samtidig. Således blev *Optrin af Kæmpelivets Undergang* gjort til anden del af det samlede værk, og de to binds indhold stemte derved kronologisk overens med sagnhistorien. Der udkom efterfølgende ikke flere bind.

Det skal bemærkes, at Steen Johansen i *Bibliografien* anfører, at hvert af "originalbindene var i komplet stand forsynet m. to overfor hinanden anbragte titelblade" (Johansen bd. 1, 1948, s. 66). Det kan forstås

sådan, at han mener, at *Optrin af Kæmpelivet* allerede i 1809 var forsynet med to titelblade. Det titelblad, der lyder "Optrin af Nordens Kæmpeliv. Anden Deel", er da også dateret 1809. GV har dog ikke kunnet bekræfte den antagelse, at det andet titelblad skulle være udsendt allerede i 1809. I annoncen fra den 29. december i *Adresseavisen* nævnes, at *Optrin af Kæmpelivet* udgør 16¼ ark; i foldet oktavformat svarer dette til 130 blade, samme antal, som fremgår af pagineringsformlen, vel at mærke sammentalt fra et eksemplar med ét titelblad. Det andet titelblad med den fælles titel er kun set i eksemplarer, hvor begge *Optrin* er indbundet sammen, og dér som et indklæbet blad, ikke som del af et samlet læg. Muligvis mener Steen Johansen blot, at værket først var komplet i 1811.

Senere udgaver

I 1861 udsendtes andenudgaven af *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* ordnet, som Grundtvig havde bestemt i 1811, i et samlebånd med *Optrin af Norners og Asers Kamp* under den fælles titel *Optrin af Nordens Kæmpeliv*. Til andenudgaven skrev Grundtvig en ny fortale gældende begge dele af værket. Den oprindelige fortale til *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* og dedikationsdigtet til Adam Oehlschläger er ikke genoptrykt i andenudgaven.

Dedikationsdigtet til Oehlschläger blev i Grundtvigs levetid optrykt af Christian Molbech i *Dansk poetisk Anthologie* (1840, s. 48-51).

To korte stykker er udtaget af *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* og let omskrevet bragt som digte med selvstændig overskrift i Frederik Barfods *Poetisk Læsebog* (1835-1836):

- "Synden i Hjertet" (nr. 56, s. 63) er en replik fra klerken Popo øverst på førsteudgavens s. 87, der begynder "En giftig Urt" og slutter med "de kvæles".
- "Kraft og Skjønhed" (nr. 108, s. 139) er sammensat af Palnatokes replikskifte med Vagn på s. 116 f., der begynder "mener du, at Træet" og slutter "Hoved kæk?" (strofe 1) og "Kan du da tvivle" til "for sin Beiler?" (strofe 2).

I en note skriver Barfod, at han "bemyndiget af Forfatteren" har givet digtene overskrift og dertil foretaget ubetydelige forandringer (Barfod 1835-1836, s. 425). Digtene er yderligere genoptrykt i Barfods forøgede udgave af *Poetisk Læsebog* fra 1841 som hhv. nr. 220,8 og 128.

Ingeborgs sørgekvad s. 237-239 er genoptrykt med enkelte forandringer under titlen "Hjalmar og Ingeborg" i *Historiske sange samlede af H. Nutzhorn og L. Schrøder* (1872, nr. 22, s. 40-41).

Bibliografisk beskrivelse

De anvendte eksemplarer

- Eksemplar fra Det Kongelige Bibliotek, katalognr. 53-284-80 (stregkode 115308057330; beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Grundtvig Centeret (Aarhus Kathedralskole; beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Grundtvig Biblioteket, katalognr. 3.2, ex. 2 (beskåret og indbundet sammen med *Optrin af Norners og Asers Kamp*).

Eksemplar 1 er valgt som grundtekst. Eksemplar 3 har afgivet faksimiler til udgaven. Den følgende bibliografiske beskrivelse tager udgangspunkt i eksemplar 1.

Formler

Format: 8o.

Eksemplaret er beskåret, og bogblokken måler ca. 175 × 100 mm (et ubeskåret eksemplar er fundet og

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

måler ca. 202 × 105-135 mm).

Kollationsformel: $\pi 6 \chi 1$ A-H8 I8 K-P8 Q2 $\chi 1$.

Signaturformel: \$2 signeret (-Q2).

Pagineringsformel: 130 blade, pagineret [14], 1-3, 4-20, 21, 22-34, 35, 36-42, 43-45, 46-69, 70, 71-102, 103, 104-125, 126, 127-150, 151, 152-177, 178, 179-188, 189-191, 192-204, 205, 206-219, 220, 221-230, 231, 232-244, 245-246 [= xiv, 246].

Bogens format er oktav. Den består af et præliminært, usigneret læg på 6 blade samt et indklæbet blad; derefter følger 15 komplette, signerede læg på 8 blade, et signeret læg på 2 blade samt et indklæbet blad. De 15 komplette, signerede læg bærer signatur på de to første blade. Det sidste signerede læg (Q) bærer kun signatur på det første blad. Der er således arksignatur på s. [1] og [3] (A, A2), på s. 17 og 19 (B, B2), på s. 33 og [35] (C, C2), på s. 49 og 51 (D, D2), på s. 65 og 67 (E, E2), på s. 81 og 83 (F, F2), på s. 97 og 99 (G, G2), på s. 113 og 115 (H, H2), på s. 129 og 131 (I, I2), på s. 145 og 147 (K, K2), på s. 161 og 163 (L og L2), på s. 177 og 179 (M, M2), på s. 193 og 195 (N, N2), på s. 209 og 211 (O, O2), på s. 225 og 227 (P, P2) og på s. 241 (Q).

Det præliminære læg og indklæbede blad er upagineret, de øvrige læg er pagineret med arabertal. Der er stum paginering af s. 1-3, 21, 35, 43-45, 70, 103, 126, 151, 178, 189-191, 205, 220, 231 og 245-246.

Indholdsoversigt

[i] *titelblad*. [ii] *blank*. [iii-viii] Til Adam Oehlenschläger. [ix-xii] Fortale. [xiii] Indhold. [xiv] *blank*. [1] Gorm hin Gamle. [2] De Talende. [3]-42: *tekst*. [43] Harald Blatan og Palnatoke. [44] De Talende. [45]-188: *tekst*. [189] Vagn Aagesen eller Jomsborgs Undergang. [190] De Talende. [191]-244: *tekst*. [245] Trykfeil. [246] *blank*.

Papirkvalitet

Håndgjort, ribbet trykpapir uden vandmærke. Papiret er med tiden gulnet og blevet plettet.

Omslag

Der ikke fundet eksemplarer, hvor det originale omslag er bevaret.

Intern varians

Der er ikke blevet konstateret intern varians, hverken af tekstlig eller materiel art, i de kollationerede eksemplarer.

Tekstkritik

På s. [245] i førstetrykket findes en rettellesliste under rubrikken "Trykfeil" (se faksimile). GV har ikke effektueret alle rettellesforslag. Det fremgår af de tekstkritiske noter, hvilke rettellesforslag, der er gennemført i teksten, og hvilke, der er afvist.

Enkelte af rettelleslistens fejlfremhævelser er bemærkelsesværdigt allerede gennemført i førstetrykkets tekst. Det gælder fejlen s. 10, l. 17, hvor der ønskes indsat et komma efter "hørte" i stedet for punktum (se

faksimile), samt fejlen s. 83, l. 11, hvor "Stenen" ønskes indsat for "Skenen" (se faksimile). Dette forhold fremgår ikke af de tekstkritiske noter.

Rettelseslisten indeholder selv et par fejl: "kærlingeveg" skal indsættes for "kærlingeveg" på s. 17, l. 18; det gælder rettelig l. 19. På s. 78, l. 22 ønskes, at "Skjaldskab" erstatter "Skjolskab"; i teksten står dog "Skjoldskab".

Anvendt litteratur

- *Adresseavisen* (1809), se *Kiøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoires Efterretninger*
- Barfod, Frederik udg. (1835-1836) *Poetisk Læsebog for Børn og barnlige Sjæle, Nytaarsgave for 1836. Samlet, udgivet og forlagt af A. C. København*
- Barfod, Frederik udg. (1841) *Poetisk Læsebog for Børn og barnlige Sjæle*, 2. omarbejdede og forøgede udg. København
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Indbydelse til Gamle Nordens Venner*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1811) *Optrin af Norners og Asers Kamp i Optrin af Nordens Kæmpeliv*, bind 1-2. København
- Grundtvig, N.F.S. (1861) *Optrin af Nordens Kæmpeliv* bind 1-2, 2. udg. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*. København
- *Kiøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoires Efterretninger* (1759-1909), nr. 473, 29. december 1809. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København
- Molbech, Christian udg. (1840) *Dansk poetisk Anthologie, eller Udvalg af danske og norske lyriske Digteres Arbejder, efter Tidsfølgen, og ledsaget med biographisk-kritiske Efterretninger* bind 1-4, bind 4: *Danske Digtere efter Øhlenschläger*, hæfte 1. København
- Nutzhorn, Heinrich og Ludvig Schrøder udg. (1872) *Historiske sange samlede af H. Nutzhorn og L. Schrøder*. København
- *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer 1-30* (1957-1964), udg. af Grundtvig-Selskabet af 8. September 1947 & Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København
- *Registranten*, se *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer*
- Suhm, Peter Friederich (1782-1828) *Historie af Danmark* 1-14, bind 3 (1787). København